

Filologiya elmlər doktoru, professor Telman Ziyatxan oğlu Quliyev 1949-cu il noyabr ayının 4-də Gürcüstan Respublikasının Bolnisi rayonunun Molla Əhmədli (indiki Xadecveti) kəndində ziyalı ailəsində anadan olmuşdur. Atası Quliyev Ziyatxan Qulu oğlu Bolnisi rayonunun Arıxlı kəndində anadan olmuşdur və orta məktəbi də orada ala qiymətlərlə bitirmişdir. Valideynləri yaşayış yerlərini dəyişərək Molla Əhmədli kəndinə köçmüşdür. O, bir müddət orda müxtəlif işlərdə işlədikdən sonra Gəncə şəhərindəki Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı Akademiyasına (keçmiş Kirovabad Kənd Təsərrüfatı İnstitutu) daxil olmuş və oranı fərqlənmə diplomu ilə bitirərək alim aqronom ixtisasına yiyələnmişdir. Sonra Molla Əhmədli kəndinə qayıdaraq orada əmək fəaliyyətinə başlamışdır. İxtisası üzrə aqronom, baş aqronom, 10 ildən çox Molla Əhmədli və Qoşakilsə kəndlərində kolxoz sədri vəzifələrində çalışmışdır.

Quliyev Telman Ziyatxan oğlu ibtidai sinfi Bolnisi rayonunun Molla Əhmədli kənd məktəbində oxuduqdan sonra, təhsilini qonşu Aşağı-Qoşakilsə kənd orta məktəbində davam etdirmiş və oranı 1967-ci ildə bitirmişdir. Həmin ildə A.S.Puşkin adına Tbilisi Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Azərbaycan dili və ədəbiyyatı fakültəsinə daxil olmuşdur. 1971-ci ildə həmin institutu fərqlənmə diplomu ilə bitirmiş və Marneuli rayonunun N.Nərimanov adına Qızılhacılı kənd orta məktəbində ixtisası üzrə müəllim işləməyə başlamışdır. Onu 1972-ci ilin fevralından ali təhsilini bitirdiyi A.S.Puşkin adına Tbilisi Dövlət Pedaqoji İnstitutun Azərbaycan dili və

M.Rəsulzadə adına BDU-da fəaliyyət göstərən İxtisaslaşdırılmış Müdafiə Şurasında xalq yazıçısı "İsmayıl Şıxlının əsərlərinin leksik-üslubi xüsusiyyətləri" mövzusunda namizədlik dissertasiyası müdafiə edərək filologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almışdır.

Tədqiqat işində Azərbaycan ədəbi dilinin zənginləşməsinə xüsusi rol oynayan, hadisələrə yüksək səviyyədə yanaşaraq, fikirləri parlaq, aydın, səlis bir dil və üslubda təsvir və təhlil edən, özünəməxsus yaradıcılıq xüsusiyyəti, yazıçılıq mədəniyyəti, orijinal dili, yazı tərzini və üslubunu, kəskin konflikt, dərin psixoloji təhlil əsasında güclü xarakter yaratmaq bacarığı olan, mənsub olduğu xalqın həyatını, yaşayış tərzini, məişətini, adət-ənənələrini hərtərəfli, dərinlən bilən və bədii dildə təsvir edən xalq yazıçısı İsmayıl Şıxlının əsərlərinin dilinin lüğət tərkibinin semantik-üslubi laylarının, leksik və morfoloji vahidlərlə yaranan emosional-ekspressiv dil gözəlliyinin və rəngarəngliyinin, frazeoloji xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi probleminin şərhi öz həllini tapmışdır.

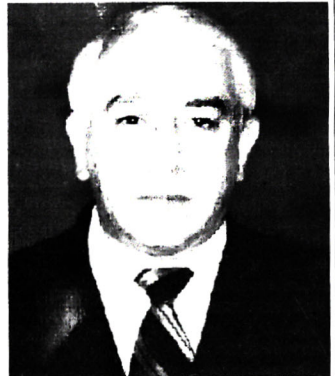
O, 1991-ci ildən 2003-cü ilədək H.Zərdabi adına GDPI-nin (İndiki Gəncə Dövlət Universitetinin) Qazax filialında humanitar fənlər kafedrasında müəllim, kafedra müdiri əvəzi və kafedra müdiri vəzifəsində işləmişdir.

2000-2006-cı illərdə Gəncə Dövlət Universitetinin elmi işlər üzrə prorektoru vəzifəsində çalışmış, eyni zamanda Universitetin Azərbaycan dili kafedrasının dosenti kimi elmi fəaliyyətini də davam etdirmişdir.

2007-ci ilin iyun ayında AMEA-nın Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun naz-

işlərinə rəhbərlik edir. O, 10-dan çox namizədlik və doktorluq dissertasiyasının rəsmi opponenti, 50-dən çox dissertasiya işinə, monoqrafiyaya, dərslik, dərs vəsaitinə, fənn proqramına rəy vermiş və ya elmi redaktoru olmuşdur. "Bədii nəsrə leksik-semantik söz qruplarının və frazeologizmlərin üslubu rolunu" (Dərs vəsaiti. Tbilisi, 1990), "Terminoloji yeniləşmə prosesində alınma problemi" (Tbilisi, 1997), "Terminoloji yeniləşmədə əvəzetmə meylləri" (Bakı, 2000), "Azərbaycan ədəbi dilində terminoloji yeniləşmə" (1920-1990-cı illər) (Bakı, 2005), "Türk dillərinin leksikası" (Dərslik, Bakı, 2012), "Sintaktik yolla sözyaratma" (sözyaratma elementləri ilə formalaşan mürəkkəb sözlər; Bakı, 2013), "Bədii nəsrin leksik-semantik üslubu" (Bakı, 2018) və s. əsərləri nəşr olunmuşdur.

Elmi araşdırmaları, əsasən, Azərbaycan dilçiliyində leksikologiya, üslubi-

ŞƏRƏFLİ ÖMÜR YOLU

ədəbiyyatı kafedrasında laborant işləməyə davət olunmuşdur. Sonra o kafedrada baş laborant və daha sonra işə fəaliyyətini müəllim kimi davam etdirmişdir. Ali məktəbdə işləməyə başladığından sonra, Gürcüstanda hörmətli şəxslərdən biri kimi tanınmış, 10 ildən çox Dmanisi (keçmiş Başkeçid) rayonunda Rayon Partiya Komitəsinin birinci katibi, sonralar isə Bolnisi və Marneuli rayonunda 20 ildən çox müddətdə rayon İcraiyyə Komitəsinin sədri vəzifələrində çalışmış, 6 (altı) çağırış Gürcüstan Ali Sovetinin, 1 (bir) çağırış isə keçmiş SSRİ Millətlər Sovetinin deputatı, Sosialist Əməyi Qəhrəmanı, keçmiş SSRİ-nin bütün orden və medalları ilə təltif olunmuş əmisi Quliyev Mahmud Qulu oğlunun yanında yaşayarkən əmisi ona Azərbaycanın görkəmli dilçi alimi Afad Qurbanovu nümunə göstərərək (o vaxtlar o Dmanisi rayonunun Hamamlı kənd orta məktəbində məktəb direktoru işləmişdir) deyirdi ki, o məktəb direktoru vəzifəsindən başlayaraq akademikliyə qədər yüksəlmişdir. Afad müəllimin həyat yolunu özünə örnək hesab edən Telman müəllim pillə-pillə elm yolunda irəliləmişdir.

Onun tələbəlik illərindən elmə olan həvəsi institutda laborant işlədiyi müddətdən daha da artdığı üçün elmi-tədqiqat işi ilə də məşğul olmağa başlamışdır. Bu işə marağını tələbə vaxtında Tbilisidə institutda ona müəhazirələr oxuması görkəmli Azərbaycan alimlərinin Zərifə Budaqova, Əlvəst Abdullayev, Əlyar Səferli, İnaət Bektəşi, Səmil Qurbanov və başqa bu kimi alimlər daha da artırmışdır. O, elmi fəaliyyətini davam etdirərək 1989-cu ildə

dində fəaliyyət göstərən İxtisaslaşdırılmış Müdafiə Şurasında "Azərbaycan ədəbi dilində terminoloji yeniləşmə prosesi (1920-90-cı illər)" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmiş, 2008-ci ilin yanvar ayından filologiya elmlər doktoru elmi dərəcəsi almışdır.

Doktorluq dissertasiyasında Azərbaycan ədəbi dilində terminoloji yeniləşmə prosesi həm tarixilik və müasirlik baxımından, həm də nəzəri və praktik aspektdə ilk dəfə müəllif tərəfindən monoqrafik şəkildə tədqiq olunmuşdur. Tədqiqatda terminoloji yeniləşmə prosesinə təsir göstərən dildaxili və dildaxiri amillər müəyyən edilmişdir. Azərbaycan dilində terminologiyanın tədqiqi, təhlili və araşdırılması sahəsində bir sıra elmi yeniliklər əldə olunmuşdur. Bunlar dilçilikdə terminoloji yeniləşmə prosesi ilə əlaqədar həll olunmamış məsələlərin tədqiqində xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bütövlükdə 1920-1990-cı illərdə Azərbaycan ədəbi dilində gedən leksik-terminoloji yeniləşmə prosesi, dilimizdə daxil edilənlər hesabına leksik-terminoloji yeniləşmə, terminoloji yeniləşmədə alınma problemi və əvəzetmə meylləri ilk dəfə olaraq elmi şəkildə tədqiqatla cəlb olunur. 2013-cü ilin oktyabr ayında GDU-nun Azərbaycan dili kafedrasının professoru, 2014-cü ilin aprel ayında hal-hazırda qədərdə həmin kafedranın müdürüdür.

Onun yaradıcılığı çoxsahəli və çoxşaxəlidir. Pedaqoji fəaliyyəti ilə yanaşı elmi kadrların hazırlanmasında da xidmət göstərmişdir. Bu dövr ərzində 11 nəfər filologiya üzrə fəlsəfə doktoru yetişdirmiş, hazırda da 4 nəfər doktorant və dissertantın namizədlik dissertasiyası

yat, terminologiya, türkologiya və başqa sahələrə aiddir. 130-dan çox elmi-metodik əsərlərin, o cümlədən, 10 monoqrafiya, dərslik, dərs vəsaiti, 30-dan çox fənn proqramının, 100-dən çox məqalə, konfrans materiallarının "Azərbaycan-Gürcü əmək-təbli lüğəti"nin (TDU nəşriyyatı, 1989) redaktorudur. 6 (altı) il Gəncə Dövlət Universitetinin "Elmi əsərlər məcmuəsi"nin baş redaktor müavini olmuşdur. O respublika və beynəlxalq səviyyədə keçirilən elmi konfranslarda iştirak edir. Elmi fəaliyyəti respublikamızda və onun hüdüdlərindən kənarında rəğbətə qarşılıdır. Alim işgüzar təşkilatçı, dərin biliyə malik müəxəssis, məhsuldar alim-pedaqoq kimi tanınmışdır. İntizamlı, özünə qarşı tələbkardır. Tələbkarlığı, pedaqoji bacarığı və səmimiyyəti ilə universitetin müəllim-tələbə kollektivində özünə hörmət və ehtiram qazanmışdır. Kafedra da yerinə yetirilən elmi-tədqiqat və tədris-metodik işlərə layiqincə rəhbərlik edir. Azərbaycançılıq ideologiyasının gənc nəslə aşılmasında xüsusi xidməti vardır. Universitet və fakültə Elmi Şurasının üzvüdür.

Gürcüstan Respublikasında təhsil sahəsindəki xidmətlərinə görə Gürcüstan Respublikası Prezidentinin Fərmanı ilə "Şöhrət" medalı ilə təltif olunmuşdur. Filologiya elmləri doktoru, professor Telman Quliyevin 75 illik şərəfli ömrü yolunu təbrik edirik.

Sayı SADIQOVA,
Nazirlər Kabineti yanında
Terminologiya Komissiyasının
sədr müavini,
professor